

Θέατρο & Εκπαίδευση δεσμοί αλληλεγγύης

Γκόβας, Ν., Κατσαρίδου, Μ., Μαυρέας, Δ. (επιμ.). (2012).
Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
ISBN 978-960-9529-01-3

Theatre & Education *bonds of solidarity*

Govas, N., Katsaridou, M., Mavreas, D. (eds.). (2012).
Athens: Hellenic Theatre/Drama & Education Network
ISBN 978-960-9529-01-3

Πλούτος 2012

Κλειώ Φανουράκη

Το άρθρο αυτό είναι ελεύθερα προσβάσιμο μέσω της ιστοσελίδας: www.TheatroEdu.gr
Εκδότης: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση
Για παραγγελίες σε έντυπη μορφή όλων των βιβλίων: info@theatroedu.gr

This article is freely accesible via the website www.TheatroEdu.gr.
Published by the **Hellenic Theatre/Drama & Education Network**.
To order hard copies write to info@theatroedu.gr

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ
Read the article below

Το άρθρο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί δωρεάν για έρευνα, διδασκαλία και προσωπική μελέτη. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μετά από άδεια του εκδότη.

Πλούτος 2012

Κλειώ Φανουράκη

Περίληψη

Το παρακάτω κείμενο βασίστηκε στο εργαστήριο “Πλούτος 2012” που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Διεθνούς Συνδιάσκεψης για το Θέατρο στην Εκπαίδευση (Αθήνα, Νοέμβριος 2012) και στο οποίο διερευνήσαμε, μέσα από τη θεωρία και τη πράξη του θεάτρου και του δράματος στην εκπαίδευση, πώς η αρχαία ελληνική κωμωδία Πλούτος του Αριστοφάνη μπορεί να προκαλέσει ένα δημιουργικό κοινωνικό και βιωματικό διάλογο, αλλά και μια νέα μορφή γνωριμίας μαθητών- εκπαιδευτικών αλλά και των μαθητών μεταξύ τους. Μέσα από τις τεχνικές της θεατρικής αγωγής, με τη χρήση της ψηφιακής φωτογραφίας και των νέων τεχνολογιών, δραματοποιήσαμε τα ερωτήματα και τις στάσεις μας απέναντι στο θέμα “Πλούτος-Φτώχεια 2012”... Σκοπός του εργαστηρίου στάθηκε η εμπάθυνση και ο επαναπροσδιορισμός του εσωτερικού πλούτου και της δύναμης που μας δίνει η αγωγή της αγκαλιάς μέσα από τις εμπειρίες του θεάτρου στην εκπαίδευση. Ακόμη και καταμεσής αντίξοων συνθηκών Πενίας...

Λέξεις κλειδιά: Εσωτερικός πλούτος συναισθημάτων και αξιών, πενία-πλούτος, δημιουργική αντιπαράθεση, δραματοποιημένη επιχειρηματολογία, νοερή απεικόνιση

Εισαγωγή-Η 7η Συνδιάσκεψη έχει μεγάλη αξία...

Η 7η Συνδιάσκεψη για το Θέατρο στην Εκπαίδευση πέτυχε τους σκοπούς της στη θεωρία και στην πράξη: Σε μια εποχή που η οικονομική κατάσταση της χώρας δεν ευνοεί την πιο συστηματική ένταξη της τέχνης και δη του θεάτρου στην εκπαίδευση, η Συνδιάσκεψη αυτή απέδειξε πώς η «θυμέλη» του θεάτρου και του δράματος στην εκπαίδευση βρίσκεται στους δεσμούς αλληλεγγύης που γεννιούνται αβίαστα μέσα από ευχάριστες και δημιουργικές εμπειρίες θεάτρου και εκπαίδευσης μαζί.

Στο κείμενο που ακολουθεί, παρουσιάζεται το βιωματικό εργαστήριο «Πλούτος 2012» που σχεδιάστηκε με αφορμή τη θεματική της Συνδιάσκεψης. Στον κύκλο του εργαστηρίου αυτού λοιπόν, καλείστε κι εσείς, ως αναγνώστες των πρακτικών πλέον, να προσέλθετε διερευνητικά, ήρεμα και απλά. Παρακαλώ, κλείστε τα κινητά σας και αφήστε για λίγο ό,τι σας απασχολεί έξω από την αίθουσα, έξω από τη σχολική τάξη. Έχουμε 3 ώρες να τις περάσουμε μαζί με αφορμή την αρχαία ελληνική κωμωδία του Αριστοφάνη «Πλούτος». Καλούμαστε να είμαστε «εδώ», παρόντες, αξιοποιώντας τη δύναμη του τώρα (Tolle 1997) και τη δυναμική αλληλεπίδραση των συνανθρώπων της ομάδας.

Γιατί ο ‘Πλούτος’ του Αριστοφάνη να είναι «παρών» στην 7η Συνδιάσκεψη; 388 π.Χ- 2012 μ.Χ

Ο Πλούτος εξαιτίας της τυφλότητάς του πηγαίνει στους κακούς και δεν κατανέμεται σωστά, ενώ με τη βοήθεια των κεντρικών προσώπων του έργου, του Χρεμύλου και του δούλου του Καρίωνα, ο Πλούτος βρίσκει ξανά το φως του και δίνει τα πλούτη του στους αγαθούς (Flashar 1996: 314-328). Ο Αριστοφάνης διακωμωδεί την κακή διανομή του πλούτου και αφήνει ανοιχτό και γόνιμο το πεδίο για δραματοποιημένη συζήτηση. Σκοπός του εργαστηρίου είναι η δια των αισθήσεων και των συναισθημάτων διερεύνηση της αλληγορικής χρήσης της έννοιας του Πλούτου και της Πενίας από τον Αριστοφάνη.

«Ο Αριστοφάνης αρέσκεται γενικά σε μεταφορές και προσωποποιήσεις αφηρημένων εννοιών [...]. Στον Πλούτο η Πενία και ο Πλούτος αποτελούν αλληγορίες, όπως μαρτυρεί το συμβατικό περιεχόμενο, η διδακτική λειτουργία και η έλλειψη προσωπικότητας των δύο μορφών» (Τσιτσιρίδης 2012).

Πιο συγκεκριμένα, στόχος του εργαστηρίου είναι η δραματοποιημένη διδασκαλία του επιρρηματικού αγώνα, σύμφωνα με τον οποίο η Πενία αντιπαράθεται στον Χρεμύλο και στα σχέδια του να γιατρέψει τον Πλούτο:

«Η Πενία είναι τόσο εύγλωττη που θα μπορούσε κανείς να πιστέψει ότι η συνέχεια θα δείξει την ορθότητα των επιχειρημάτων της, αλλά το κοινό αποτελείται από φτωχούς, οι οποίοι δεν είχαν καμιά ελπίδα να δεχθούν τον Πλούτο στο σπίτι τους, και ο Αριστοφάνης ήθελε να τους κάνει να ονειρευτούν, έστω και μόνο για όσο διάστημα διαρκεί μια παράσταση. Έτσι, η κωμωδία αυτή καταγγέλλει τον πλούτο όσο και τη φτώχεια, εξυμνεί τόσο τη φτώχεια όσο και τον πλούτο. Η Πενία τελικά φεύγει απειλώντας πως θα ξαναέρθει, όμως δεν θα ξαναεμφανιστεί, και όλα θα εξελιχθούν κατ'ευχήν.» (Thiercy 2001: 149).

Οι εκπαιδευτικοί (και αντίστοιχα οι μαθητές) καλούνται να πάρουν θέση και να δείξουν τη στάση τους απέναντι στην αντιπαράθεση Πλούτου-Πενίας, ως άτομα και ως ρόλοι που προκύπτουν μέσα από τους αυτοσχεδιασμούς. Η ειρωνική και κριτική ματιά του Αριστοφάνη στη λεκτική διαμάχη Χρεμύλου- Πενίας δίνει το ερέθισμα για να εκφράσει η ομάδα τις δικές της σκέψεις για την κατανομή του πλούτου στο παρόν, το παρελθόν και το μέλλον:

«Δεν ηχεί παραδόξως κάπως πειστικό το επιχείρημα της Πενίας ότι αυτή κάνει τους ανθρώπους καλύτερους, ενώ ο Πλούτος χειρότερους, και ότι χωρίς αυτήν οι άνθρωποι δεν θα είχαν κίνητρο για να μαθαίνουν και να εργάζονται; (Ότι είναι πειστικά τα λόγια της το ομολογεί εμμέσως και ίδιος ο Χρεμύλος, όταν της απαντά: «δεν θα με πείσεις, ακόμη και αν με πείσεις».) Μήπως δεν είναι κυρίως η εμμονή στην προσπάθεια να γίνουν όλοι οι άνθρωποι πλούσιοι (και στους συνεπαγόμενους παραλογισμούς της) η βασική πηγή του κωμικού; Αν ισχύουν όμως όλα αυτά, μήπως η ματιά του ποιητή είναι κατά βάση ειρωνική και εν τέλει μάλλον απαισιόδοξη;» (Τσιτσιρίδης 2012).

Με αφορμή τη λεκτική αντιπαράθεση Πενίας-Πλούτου, κεντρική φιλοσοφία της όλης δράσης αποτελεί η συνειδητοποίηση και η επισήμανση των απλών πραγμάτων, των στιγμών και των αξιών που «πλουτίζουν» τις ζωές μας ακόμη και καταμεσής δύσκολων και αντίξωων συνθηκών. Το εργαστήριο αφορά σε ασκήσεις και σχεδιασμούς διδασκαλιών που μπορούν να γίνουν πριν από την καθαυτό διδασκαλία του κειμένου, ως ερέθισμα για τη δημιουργική συμμετοχή των μαθητών σε αυτή. Η ροή της διδασκαλίας και η λογική της αλληλουχίας των ασκήσεων μπορούν αντίστοιχα να εφαρμοστούν σε συγκεκριμένα διερευνητικά πρότζεκτ της Α' Λυκείου καθώς και στη διεργασία ανεβάσματος θεατρικής παράστασης του συγκεκριμένου ή άλλου αριστοφανικού έργου. Ειδικότερος στόχος του εργαστηρίου είναι η προσαρμογή των ανωτέρω στόχων στην ηλικία και τις ανάγκες των συμμετεχόντων. Ωστόσο, παρότι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο εργαστήριο εκδήλωσαν εξ αρχής το ενδιαφέρον για να υλοποιήσουν σχετικές δράσεις με τους μαθητές τους, θέσαμε ως κοινό στόχο της ομάδας το να συγκεντρωθούν στους εαυτούς τους και να αφηθούν χαλαροί, δίχως να εστιάζουν την προσοχή τους στο πώς θα εφαρμόσουν τις συγκεκριμένες δράσεις στην τάξη τους. Η κατάλληλη προσαρμογή στιγμών από τη συνάντησή μας, στην πρωτοβάθμια ή τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση κρίνεται ανάλογα με τις διδακτικές ανάγκες και τους σκοπούς της εκάστοτε διδασκαλίας από τον εκπαιδευτικό. Ο εκπαιδευτικός στο εργαστήριο αυτό καλείται να επαναπροσδιορίσει το δικό του «Πλούτο» θεατρικής αγωγής και να εξελίξει ευχάριστα τις δεξιότητές του ως εμπνευστής και οδηγός θεατρικών δρώμενων.

Ποιοι παρακολούθησαν το συγκεκριμένο εργαστήριο;

«Γιατί βρίσκεστε εδώ;» απάντησαν φιλόλογοι, θεατρολόγοι, δάσκαλοι, φοιτητές αντίστοιχων τμημάτων και κοινωνικοί λειτουργοί που συμμετείχαν στη συνάντηση αυτή, καταλήγοντας πώς το ενδιαφέρον τους για τη συγκεκριμένη θεματική σχετίζεται με: α) την ερευνητική εργασία που δουλεύουν με τους μαθητές τους στο έργο «Πλούτος» ή σε άλλο αριστοφανικό έργο όπως πχ. Νεφέλες, με στόχο την παράσταση, β) το ενδιαφέρον τους για την πιο ελεύθερη και δραματοποιημένη προσέγγιση του αριστοφανικού έργου στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, γ) τη δική μου ματιά στο συγκεκριμένο ζήτημα, δ) την τυχαία επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, ε) την ανάγκη για δημιουργικά ερεθίσματα που μας κινητοποιούν και μας ενεργοποιούν ξανά για να συνεχίσουμε να «κάνουμε θέατρο και εκπαίδευση».

Τι έγινε στην αίθουσα 'Πλούτος 2012' το Σάββατο 24/11/2012; «Το προσωπικό μου ταξίδι και ο Πλούτος μου».

Καθισμένοι όλοι σε καρέκλες, σε κύκλο, έκλεισαν τα μάτια και αφέθηκαν σε μια βαθιά χαλάρωση και σε ασκήσεις νοερής απεικόνισης (Finke 1990, Hurburt&Schwitzgebel 2007, Kosslyn1996), υπό την χαμηλόφωνη καθοδήγησή μου Ταξίδεψαν κατά ελεύθερη επιλογή τους, με τα μάτια κλειστά, σε τόπους «πλούτου» και τόπους «φτώχειας». Με τις ερωτήσεις και τις οδηγίες μου, φαντάζονταν τους εαυτούς να ταξιδεύουν σε τόπους της σκέψης, της μνήμης, των ονείρων ή της φαντασίας τους. Είχαν την επιλογή και το χρόνο να αποφασίσουν που θα πάνε, με ποιους, τι θα κρατήσουν από τις πλούσιες χώρες και τι θα δωρίσουν στις φτωχές χώρες. Μπορούσαν να συναντήσουν φίλους, να παρατηρήσουν, να ακούσουν, να γευτούν ήχους και χρώματα πλούσιων και φτωχών τόπων.

Παράλληλα, η αλληγορική χρήση της έννοιας του πλούτου και της φτώχειας έπαιξε κυρίαρχο ρόλο στις πρώτες αυτές ασκήσεις: ο καθένας μπορούσε να αφηθεί στη δική του διαδρομή και να επιλέξει συμβολικά ή ρεαλιστικά ποια είναι για αυτόν μια φτωχή ή μια πλούσια χώρα. Σε ένα φανταστικό ταξίδι ή σε ένα ταξίδι ανάκλησης μνήμων. Σε ένα ταξίδι θετικών προσδοκιών, πράγμα το οποίο επιδιωκόταν από την εκφώνηση των οδηγιών: σε κάθε σταθμό, ανεξάρτητα από τη «φτώχεια» των τόπων την οποία μπορεί να συναντούσαν οι συμμετέχοντες, καλούνταν να ανακαλύψουν παράλληλα και τις ομορφιές του ίδιου αυτού «φτωχού» τόπου. Εμβάθυναν στην εσωτερική τους αλήθεια, στις επιθυμίες, στους προβληματισμούς τους. Η μουσική της Ευανθίας Ρεμπούτσικα από το δίσκο «Το αστέρι και η Ευχή» φώτιζε τις σκέψεις και τα όνειρά τους. Στη συνέχεια, ανταλλάξαμε σκέψεις, ιδέες, αρώματα, μυρουδιές, χρώματα, ήχους και εικόνες από τους «τόπους», όπου νοερά ταξιδέψαμε. Σταδιακά, καθώς ακούγαμε έναν έναν να εκφράζει ελεύθερα ό,τι ήθελε να μοιραστεί με την ομάδα, οδηγούσα τη συζήτηση προς τη σύγκριση, την αντιπαράθεση και την παράλληλη τοποθέτηση των εικόνων γύρω από το ζεύγος Πλούτος- Πενία. Τέλος, είχαμε συγκεντρώσει ιδέες, ευχές και εναύσματα για πιθανές δραματοποιημένες ιστορίες, παιχνίδια και ασκήσεις με τους μαθητές μας, που ξεκίνησαν από την νοερή αυτή εισαγωγή και τη χαλάρωση.

Από τη χαλάρωση και τη νοερή απεικόνιση στη δραματοποίηση

Οι νοερές απεικονίσεις και ηχοποιήσεις έγιναν στη συνέχεια δημιουργικές αναπαραστάσεις και δραματοποιήσεις. Χωριστήκαμε σε δύο ομάδες και κάθε ομάδα είχε αναλάβει να συνθέσει ένα δημιουργικό σενάριο με αφορμή την έκφραση των νοερών εικόνων, των ήχων, των αισθήσεων, των σκέψεων και των συναισθημάτων που προέκυψαν από την παραπάνω εμπειρία. Η κάθε ομάδα είχε τη δυνατότητα να συνθέσει όλες τις προσωπικές της διαδρομές ή να επιλέξει μία ή κάποιες από αυτές. Έπειτα, τα πρόσωπα που συμμετείχαν στις ομάδες κλήθηκαν να μετατρέψουν δημιουργικά το σενάριο αυτό σε μια ομαδική ελεύθερη δραματοποίηση ή έναν αυτοσχεδιασμό: με λόγο ή χωρίς, με κίνηση, χορό, τραγούδι, ήχους, στηριζόμενοι στην αντιπαράθεση «Πλούτος- Πενία». Οι δύο ομάδες παρουσίασαν δύο πολύ ενδιαφέροντες αυτοσχεδιασμούς χρησιμοποιώντας ποικίλες τεχνικές θεάτρου και δράματος και υποστηρίζοντας πολύ πειστικά και αυθεντικά τους ρόλους που δημιούργησαν (ΦΩΤΟ 1,2). Στη συνέχεια, επέλεξα συγκεκριμένες θεματικές και πρόσωπα-ρόλους που προέκυψαν από τα αυτοσχέδια αυτά σενάρια και τις παρουσιάσεις τους. Κάλεσα όλη την ομάδα να συμμετάσχει σε ομαδικές ασκήσεις που προέκυψαν ως συνέχεια των αυτοσχεδιασμών και αφορούσαν στην περαιτέρω ερμηνεία και την ανάλυση των χαρακτήρων και των καταστάσεων.

ΦΩΤΟ 1

ΦΩΤΟ 2

Εμβαθύνουμε με τον τρόπο αυτό στις διαφορετικές οπτικές γωνίες και τις στάσεις που οι ρόλοι αυτοί ανέπτυξαν με αφορμή τη θεματική Φτώχεια- Πλούτος. Μοιραστήκαμε τους προβληματισμούς και τις δημιουργικές ιδέες κάθε ομάδας: πήραμε συνεντεύξεις από τα πρόσωπα, ακούσαμε τις ενδόμυχες σκέψεις τους, είδαμε τι θα έκαναν εάν έπρεπε να συνυπάρξουν ή να συνομιλήσουν με κάποιο πρόσωπο ή ρόλο από την άλλη ομάδα κλπ.

Μετά από την ομαδική ανταπόκριση στις αυτοσχέδιες δράσεις, το δεύτερο στάδιο της δημιουργικής αξιολόγησης αφορούσε στο να εντοπίσουν και να ορίσουν α) τις μορφές και τις τεχνικές θεάτρου και δράματος στην εκπαίδευση που χρησιμοποίησαν (Αλκηστις 2012, Μουδατσάκις 2005, Neelands 2004, Neelands & Goode 2000), β) το πώς ενέταξαν δραματουργικά στοιχεία στην αυτοσχέδια ιστορία τους, γ) το κλίμα και την ατμόσφαιρα που καλλιεργήθηκε από τη γνωριμία των μελών της ομάδας μέσα από τις ασκήσεις αυτές, δ) τους κώδικες υποκριτικής που εφάρμοσαν ασυνείδητα και τη ροή της ενέργειας που μεταβίβασαν προς το κοινό. Ο συγκεκριμένος αναστοχασμός στο σημείο αυτό του εργαστηρίου βοήθησε τους εκπαιδευτικούς να συνειδητοποιήσουν πώς μέσα από τη διερεύνηση και τη διάθεση για παιχνίδι και αυτοσχεδιασμό, αξιοποίησαν τις δεξιότητές και τη γνώση τους για το θέατρο στην εκπαίδευση και συνέθεσαν ώριμες και σύνθετες αισθητικά και θεματικά δραματοποιήσεις. Το πρώτο μέρος ολοκληρώθηκε με τη συζήτηση για το πώς εντάσσουμε δημιουργικά τους μαθητές που δεν έχουν εμπειρίες και γνώσεις θεατρικής αγωγής στις παραπάνω προτεινόμενες δράσεις.

Ψηφιακές εικόνες και δραματοποίηση

Στο δεύτερο μέρος της παρούσας συνάντησης εστίασαμε στο πώς μπορούμε να δραματοποιήσουμε την αντιπαράθεση Πλούτου-Πενίας με αφορμή μια φωτογραφία, ένα πίνακα, μια ρεαλιστική ή μια φανταστική εικόνα σε έντυπη ή σε ψηφιακή μορφή. Το εναρκτήριο υλικό αποτέλεσαν φωτογραφίες που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο, εικόνες που ανταλλάσσουν οι μαθητές μέσω των κινητών τους και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, εικόνες ωραίες ή προκλητικές που ταιριάζουν στην εφηβική και την προεφηβική γλώσσα των MMS ή του "post" στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter). Η επιλογή των συγκεκριμένων εικόνων που παρουσίασα στην ομάδα αφορά σε α) σκηνές από Πλούτο και Φτώχεια, β) εικόνες που υποστηρίζουν την αισιοδοξία, τη θέληση, την αγάπη, την αλληλεγγύη, γ) εικόνες που παρουσιάζουν κοινωνικές, οικονομικές και θρησκευτικές αντιθέσεις. Στο σημείο αυτό συζητήσαμε και ασχοληθήκαμε με το πώς οι ψηφιακές αυτές εικόνες μπορούν να αποτελέσουν ερέθισμα για ένα εισαγωγικό μάθημα στο αριστοφανικό έργο. Έθεσα ερωτήματα σχετικά με την αίσθηση που μας αφήνει η πρώτη μας ανταπόκριση στην κάθε εικόνα και το πού μας οδηγεί αυτή η δια της αισθήσεως κρίση. Εστίασαμε στο πώς η ψηφιακή τεχνολογία και η ψηφιακή εικόνα μπορεί να ενταχθεί στο μάθημα της Δραματικής Ποίησης και της θεατρικής αγωγής γενικότερα. Η χρήση του προτζέκτορα, της ψηφιακής μηχανής, του βίντεο και των κινητών τηλεφώνων αποτελεί ένα κεκτημένο Πλούτο από τους μαθητές και αναγκαίο-ίσως;- προς κτήση από τους καθηγητές.

Προσωπικά στοιχεία, αγαπημένα, ενδιαφέροντα του εκπαιδευτικού και των μαθητών

Στο στάδιο αυτό διερευνήσαμε πώς η διδακτική προσέγγιση στον Πλούτο του Αριστοφάνη μπορεί να ξεκινήσει με την παρουσίαση από τον εκπαιδευτικό ψηφιακών ή έντυπων εικόνων «προσωπικού του Πλούτου», από στιγμές της ζωής του, της προσωπικής του ιστορίας (Bruner 2002) ή από αγαπημένες του εικόνες. Η προσωπική έκθεση και η ενεργή συμμετοχή του συντονιστή στις ασκήσεις της θεατρικής αγωγής δημιουργεί ένα κλίμα ασφάλειας στα παιδιά και την αίσθηση του «ο,τι αφού συμμετέχει και ο δάσκαλος, ίσως μπορώ να το κάνω και εγώ...». Στη συνέχεια, ασχοληθήκαμε με το πώς ο εκπαιδευτικός μπορεί να περάσει από τις προσωπικές και αγαπημένες του εικόνες σε εικόνες που εκφράζουν αισθήματα και δράσεις κοινωνικής και συλλογικής ευθύνης. Από το στάδιο αυτό, κρατήσαμε την αίσθηση, τις πρώτες σκέψεις που έφερε στο νου η προβολή των ψηφιακών εικόνων. Ολοκληρώσαμε την ενότητα με το πώς μπορούμε να οδηγήσουμε δημιουργικά τους μαθητές στο να μεταμορφώσουν την «αίσθηση» αυτή σε διαφορετικές μορφές τέχνης στην εκπαίδευση: δημιουργική γραφή, ζωγραφιές, κολάζ, χορογραφία κ.ά. Περισσότερο όμως σταθήκαμε στην ελεύθερη έκφραση των συναισθημάτων που προκαλούν οι ψηφιακές εικόνες, πριν οδηγηθούν οι μαθητές σε στάδια δημιουργικών διεργασιών. Όπως για παράδειγμα: «Πώς νιώθεις όταν δεις αυτή την εικόνα;», «Τι σκέψεις σου προκαλεί η εικόνα αυτή και το κείμενο που τη συνοδεύει;», «Θα ήθελες να καταγράψεις ελεύθερα τα συναισθήματα και τις σκέψεις σου τώρα που βλέπεις ένα παιδί να παίζει μπάσκετ και να βάζει καλάθι κρατώντας για μπάλα στα χέρια του την πανσέληνο;», «Τι έχει να σου πει το ζευγάρι των ηλικιωμένων στην εικόνα αυτή, όπου είναι ξαπλωμένοι και σφιχταγκαλιασμένοι και η λεζάντα γράφει "Όταν τους ρωτήσανε πως κατάφεραν και είναι μαζί για 65 χρόνια, η γυναίκα απάντησε: Γεννηθήκαμε μια εποχή που όταν κάτι δεν πήγαινε καλά το φτιάχναμε...δεν το πετάγαμε"».

Στίχοι 415-618. Επιρρηματικός αγώνας «Πενία- Πλούτος» και δραματοποιημένη αντιπαράθεση.

Στο τρίτος μέρος του εργαστηρίου, διαβάσαμε ατομικά τους συγκεκριμένους στίχους του έργου (Σταύρου 2000: 636-645) και στη συνέχεια προχωρήσαμε σε ασκήσεις δραματοποιημένης αντιπαράθεσης και επιχειρηματολογίας, τεχνικές forum theatre (Boal 2002) και ομαδικής συμμετοχής στο ρόλο της προσωποποιημένης Πενίας και του Πλούτου. Σε δύο ομάδες, η μία απέναντι από την άλλη, ένας προς έναν επιχειρηματολόγουν ελεύθερα υπέρ της Φτώχειας ή του Πλούτου, με βάση το κείμενο του Αριστοφάνη. Η δραματοποιημένη αντιπαράθεση ξεκίνησε με παντομίμα και κινησιολογικές εκφράσεις (ΦΩΤΟ 3,4) και συνεχίστηκε με την παράλληλη χρήση λόγου και κίνησης (ΦΩΤΟ 5). Τα ζευγάρια «Πλούτος-Φτώχεια» αυτοσχεδίασαν με παγωμένες εικόνες, με σωματική έκφραση, με κίνηση και λόγο, υποστηρίζοντας ο καθένας τα επιχειρήματά του υπέρ της Φτώχειας ή του Πλούτου.

ΦΩΤΟ 3

ΦΩΤΟ 4

Κλείσιμο- Αποχαιρετισμός

Ο τελευταίος ομαδικός κύκλος της συνάντησής μας έκλεισε με μια αγκαλιά και με την έκφραση των σκέψεων και των συναισθημάτων του καθενός για όλη την παραπάνω δράση, μέσα σε ένα ευχάριστο κλίμα αλληλεγγύης και αγκαλιάς. Συνειδητοποιήσαμε και έμπρακτα πώς μέσα από την ενεργοποίηση του συναισθήματος, της γλώσσας του σώματος και του θεάτρου στην εκπαίδευση, ο Πλούτος των μαθητών μας, του εαυτού μας και των συνανθρώπων μας ομορφαίνει απλά κάθε στιγμή ένδειας και πενίας....

Η εμπιστοσύνη που καλλιεργήθηκε ανάμεσα στα μέλη της ομάδας κατά την παραπάνω βιωματική διαδρομή επαναπροσδιορίστηκε ως κινητήριος δύναμη για την καλλιέργεια μιας δυναμικής σχέσης εκπαιδευτικού- μαθητή και για την διατήρηση του σεβασμού απέναντι στο πρόσωπο του κάθε μαθητή (Rogers 1980). Οι αρχές της θετικής αντιμετώπισης των μαθητών και η δημιουργία θετικού κλίματος στην τάξη αξιολογήθηκαν εκ νέου από τους εκπαιδευτικούς, με βάση το πώς το θερμό κλίμα που καλλιεργήθηκε στη συνάντησή μας τους βοήθησε να εμβαθύνουν με έναν ενεργητικό τρόπο στον Πλούτο 2012.

Τέλος, θέσαμε ως αποχαιρετιστήρια έναρξη, τα βήματα που θα κάνει κάθε πρόσωπο της ομάδας, στηριζόμενο στις ατομικές του δεξιότητες ως συντονιστής δράσεων θεατρικής αγωγής και στις δεξιότητες που καλλιεργήσαμε από τη σημερινή μας αλληλεπίδραση. Οι δεξιότητες στην υποκριτική, στο σενάριο, στη σκηνοθεσία, στον αυτοσχεδιασμό, στη συνεργασία και στο συγχρονισμό που φανέρωσαν οι παρόντες συμμετέχοντες σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα, αποτέλεσαν το μυστικό που κράτησαν για να μεταφέρουν, με ένα τραγούδι, στην τάξη τους. Και το τραγούδι θα λέει «Ο Πλούτος είχε τη δική του ιστορία...κάποιος την έγραψε στον τοίχο με μπογιά. Ήταν μια λέξη μοναχά ελευθερία κι ύστερα είπαν πως την έγραψαν παιδιά». Το αποχαιρετιστήριο δώρο μου για την Ομάδα αλλά και για Σένα, είναι η εικόνα που γράφει: Πάρε, ότι Χρειάζεσαι: Ειρήνη, Αγάπη, Ελευθερία, Ελπίδα, Πίστη, Δύναμη, Θάρρος, Ευτυχία, Κατανόηση, Ομορφιά, Υγεία. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΦΩΤΟ 5

Επίλογος

Θα κλείσω, ωστόσο, την παρούσα περιγραφή του εργαστηρίου με κάποια στιχάκια που έγραψα στο χέρι την Κυριακή που ολοκληρώθηκε η 7η Συνδιάσκεψη, όταν ακούγαμε τους τελευταίους αποχαιρετιστήριους λόγους και περιμέναμε να δούμε τα παιδιά από το Γυμνάσιο και το Λύκειο Κωφών και Βαρηκόων της Αγίας Παρασκευής. Μίλουσε η νυν πρόεδρος του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, μα πάνω από όλα μιλούσε η καρδιά, τα χαμόγελα και τα πρόσωπα: η Ντίνα, ο Νίκος, η Μπέττυ, η Μαίρη, εσύ, κι εσύ, ναι κι εσύ... «Όπως κι εγώ» ... Είμαστε εδώ. Και η 7η Συνδιάσκεψη άναψε μια σπίθα.... Και από το φως της βλέπεις πως ακόμη και με τα μάτια κλειστά ή ανοιχτά, είμαστε εδώ και κρατάμε το χέρι του διπλανού μας, και του μαθητή μας, προσφέροντας το δημιουργικό ενδιαφέρον και την αγάπη, που συχνά η παραδοσιακή εκπαίδευση ξεχνά... «Η 7η Συνδιάσκεψη έχει μεγάλη αξία, γιατί μας ένωσε ξανά στην κρίση εναντία. Κι έφερε αρώματα, παιχνίδια κι αποχρώσεις, που αν αύριο τα ξανασκεφτείς, θα δεις, θα αποδώσεις. Κι όταν ξανα-(α)πογοητευτείς από τα μνημο-μνημεία, θυμήσου πώς η Τέχνη στην Εκπαίδευση θα έχει Ιστορία!».

Βιβλιογραφία

- Boal, A. (2002). *Games for Actors and Non-Actors* (2nd Edition) (Adrian Jackson, Trans.). USA: Routledge.
- Finke R. (1990). *Creative Imagery: Discoveries and Inventions in Visualization*. UK: Routledge.
- Flashar, H. (1996). The Originality of Aristophanes' Last Plays. Στο Segal, E. (επιμ.) *Oxford Readings in Aristophanes*. Oxford: Oxford University Press.
- Hurlburt, R. & Schwitzgebel, E., (2007). *Describing Inner Experience: Proponent Meets Skeptic*. (Life and Mind: Philosophical Issues in Biology and Psychology). USA: The MIT Press.
- Κοντογιάννη, Α. (2012). *Το βιβλίο της δραματοποίησης*. Αθήνα: Πεδίο.
- Κοσμιόπουλος, Α. & Μουλαδούδης, Γ. (2003). *Ο Carl Rogers & η Προσωποκεντρική του Θεωρία για την Ψυχοθεραπεία και την Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Kosslyn, S. (1996). *Image and Brain: The Resolution of the Imagery Debate*. USA: The MIT Press.
- Κουγιουμτζάκης, Γ. (επιμ.) (2004). *Jerome Bruner. Δημιουργώντας Ιστορίες. Νόμος, Λογοτεχνία, Ζωή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Μουδατσάκης, Τ., (2005). *Το θέατρο ως πρακτική τέχνη στην εκπαίδευση. Από τον Stanislavski, τον Brecht και τον Grotowski στο σκηνικό δράμα*. Αθήνα: Εξάντας.
- Neelands, J. (2004). *Beginning Drama 11-14*. (2nd edition). UK: David Fulton Publishers.
- Neelands, J. & Goode, T. (2000). *Structuring Drama Work. A handbook of available forms in theatre and drama* (2nd edition). Cambridge: Cambridge University Press.
- Στάυρου, Θ. (2000). *Οι κωμωδίες του Αριστοφάνη*. (8η έκδοση). Αθήνα: Βιβλιοπωλείο της Εστίας.
- Thiercy, P. (2001). *Ο Αριστοφάνης και η αρχαία κωμωδία*. (Γ.Φ. Γαλάνης, Μετ.). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη
- Tolle, E. (1997). *The Power of Now. A Guide to Spiritual Enlightenment*. Vancouver: Namaste Publishing Inc.
- Τσιτσιρίδης, Σ. (2012). Λίγα σχόλια για την κατανόηση του Αριστοφανικού Πλούτου στο: *Πλούτος, Πρόγραμμα θεατρικής παράστασης σε σκηνοθεσία Τσεζάρικ Γκραουζίνις, διασκευή βασισμένη στη μετάφραση του Κ.Χ. Μύρη, θεατρική περίοδος 2012-2013*. Πάτρα: ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Πάτρας.

Η **Κλειώ Φανουράκη** γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης. Είναι Διδάκτωρ του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών και απόφοιτος του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, της Δραματικής Σχολής του Πύργου Αρμένια και του Μεταπτυχιακού Τμήματος Σύγχρονου Θεάτρου και Χορού του Πανεπιστημίου του Hull. Έχει σπουδάσει κινηματογράφο στην Ελλάδα και στην Αγγλία και ασχολείται με την έρευνα στη θεατρική και την κινηματογραφική/ψηφιακή παιδεία. Τα τρέχοντα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στη διδακτική της αρχαίας και της νέας ελληνικής γλώσσας και λογοτεχνίας μέσω της θεατρικής αγωγής, στη διαθεματική και διαπολιτισμική εφαρμογή της τέχνης στην εκπαίδευση. Διδάσκει στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πατρών το μάθημα της Διδακτικής του Θεάτρου. Ασχολείται ενεργά με τη συγγραφή και τη σκηνοθεσία για το θέατρο και τον κινηματογράφο για παιδιά και ενήλικες. Συμμετέχει στη δημιουργία και στην οργάνωση δρώμενων και φεστιβάλ με κοινωνικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα. Ως μέλος του Πανελληνίου Δικτύου για το Θέατρο στην Εκπαίδευση, έχει συντονίσει τις δημιουργικές δράσεις του στην Κρήτη. Πιστεύει στη θετική επίδραση της θεατρικής αγωγής στην εκπαίδευση και στην κοινωνία και στην αποτελεσματικότητα της μάθησης μέσω της εμπειρίας και της επαφής των παιδιών με την τέχνη και τη φύση.

